

medel potes: aut omittenda ē cura oibus: neq; quisq; te ad crudelis pœnas aut acerba iudicia inuocā: quibus ciuitas uastatur magis q̄ corrigi: sed ut prauas artis malasq; libidines ab iuētute phibeas: ea uera demētia erit consuluisse. Ne merito ciues patria expellerentur retinuisse. ab stultitia & falsis uoluptatibus pacē concordia stabuluisse non si flagitiis obsecutus delicta perpeſsus præſens gaudiū cū mox futuro malo concesserim ac mihi antimus (Quibus rebus alii tūc) maxime fretus ē negocii magnitudine: & quia tibi terræ & maria simul oīa cōponēda sunt: q̄ppe res paruas tantū ingenū attingere neq; magnæ curæ magna merces ē. Igitur pūideas oportet uti plebs largitionibus & publico frumēto corrupta habeat negocia suo: q̄b; ab malo publico detineat iuētus pbitari & industriæ non sumptibus neq; diuitiis studeat: id ita eueniet si pecuniæ q̄ maxima oīum pnties ē uſum atq; dedecus dēſeris. Nam sæpe ego cū admoneo reputās q̄b; q̄sq; reb; clarū uiri magnitudinē. Iuēſſent quæ res populos natione ſue magnis autoribus auxiſſent ac deinde q̄bus; cauſis āplissima regna & ipia corruiffent: eadē ſemp bona atq; mala repiebam. oēs; uictores diuitias cōtēpſiſſe & uictos cupiſſe: neq; aliter q̄q; extollere ſe & diuina mortalis attingere pōt: niſi omiſſis pecuniæ & corporis gaudiis aſo indulgēs non ad ſentando neq; cōcupiſta p̄bēdo puerſam gratiā gratificans: ſed i labore patētia boniſq; præceptis & facte fortibus exercitando. Nam domū aut uillā extruere: eā ſignis aulæis aliſq; operibus exornare: & oīa potiſq; ſemet uſcēdū efficere. i. non diuitias decori habere: ſed ipſum illis flagitio eiſe porro eiſ q̄bus bis die uētrē honorare: nullā noctā ſine ſcorto quieſcere mos ē: ubi animū quē dominari decebat ſeruitio oppreſſere: neq; eo poſtea haberi atq; claudo p exercitio uti uolunt. Nā iprudētia pleraq; & ſe præcipitant: Vex; hæc & oīa mala pariter cū honore pecuniæ deſinēt. Si neq; magiſtratus neq; alia uulgo cupiēda uenalia erunt ad hoc pūdēdū ē tibi quoniā mō Italia atq; puinciae tutiores ſint: id quod factū haud obſcuz ē. Nā ſidē oīa uāſtār; ſuas deſerēdo domos: & p inſuriam alienas occupando. Itē ne uti adhuc militia iniuſta aut in æqualis ſit. cū alii triginta: pars nullū ſtipēdiū faciet: & frumētū id quod antea p̄miū ignaua fuit: p municipia & colonias illis dare cōueniet ſtipēdis e meritis domos reuenterint. q̄ rei pu. neceſſaria: tibi; glorioſa ratus ſum q̄ paſſim abſolut. Non peius uideſ pauca nunc de ſaxo meo diſſerere. Plerique mortales ad iudicandū ſatis ingenii habēt aut ſimulāt: uerū enī ad reprebēdēda aliena facta aut dicta ardet omnibus animus: uix ſatis aptū os aut lingua prompta uideſ: quæ edita pectore euolat: quibus me ſubſectū haud pœnitet: magis reticuiſſe pigeret: nam ſiue hac ſeu meliore alia uia pges a me quidem pro uirili pte dictum & aditū fuerit reliquū ē optare utiq; tibi placuerit ea dīi imortales approbēt beneq; euenire ſināt

AD C. CAESAREM ORATIO DE REPUBLICA.

SCio ego q̄ difficile atq; aſpūm factū ſit cōſiliū dare regi aut ipatori: poſtremo cuiq; mortali: cuius opes in excelſo ſūt. Quippe cū & illis cōſultoz cogitæ adſint: neq; de futuro q̄q; ſatis calidus ſatiſq; prudēs ſit: Quin et sæpe praua magis q̄ bōa cōſilia p̄ſpe euentunt: q̄ pleraſq; res fortuna ex libidie ſua agit. Sed mihi ſtu diū fuit adoleſcētulo rēp. capere: atq; in ea cognoscēda multā magnāq; curā habui: nō ita ut magiſtratū mō capem: quē multi malis artibus adepti erāt. Sed et ur̄. pu. domi militiaq; quātoq; armis uiris opulētia poſſet cognitū haberi. Itaq; mihi multa cū aīo agitātī cōſiliū fuit ſa mā modēſtiāq; meā poſt tuā dignitatē haberi: & cuius rei iubet piculū facere: dū quid tibi ex eo gloriæ acciderit. Idq; nō temere neq; ex fortuna tua decreuiſſe: quia in te præter cæteras artē unā egregie mirabile cōperi ſemp tibi maiorē in aduerſis q̄ in ſecundis rebus animū eē. ſed p cæteros: mortalis illa res clarior eſt: q̄ prius deſeſſi ſunt hoīes laudando atq; admirando munificētia tuā: q̄ tu faciundo quæ gloria digna eſſent. Equidem mihi decretum ē nihil tam ex alto reperiri poſſe: quod non cogitanti tibi in promptu ſit: neq; ego quæ uifa ſunt de re. pu. tibi ſcripſi: quia mihi cōſiliū atq; ingenium meū amplius æquo pbareretur. Sed in ter labores militiae inetrq; p̄lia uictoriaſ imperiū ſtatui admonendum te de negociis urbanis. Nam quæ tibi ſi id modo in pectore conſiliū ē ut te ab inimicorum impetu uindices quoc; modo contra aduerſum conſulem beneficia populi retineas indigna uirtute tua cogitas: ſi in te ille animus ē: qui ſam a principio nobilitatis factionem diſturbabit: plæbē ro. ex graui ſeruitute libertatem reſtituit: in prætura inimicorum arma inermis diſſecit. domi militiae que tanta & tam præclara facinora fecit ut ne inimici quidē queri quicq; audeant: niſi de magnitudine tua qui tu accipe ea quæ dia ſumma repu. quæ proſecto aut uera inuenies: aut certe haud procul a uero. Sed quoniam Cn. Pom. aut animi prauitate. aut quia nihil eo maluit quod tibi obſeſſet. Ita lapſus ē: ut hoſtibus tela in manus iaceret. Quibus ille rebus rēpu. conturbauit. eiſdē tibi reſtituēdū ē p̄miū omnium ſummam poteſtatē moderandi: de uectigalibus ſumptibus iudiciis ſenatoribus paucis tradidit plæbē Ro. cuius antea ſumma poteſtas erat: neque iis quidē legibus in ſeruitute reliquid iudicia: tamen ſi ſicut antea tribus ordinibus tradita ſunt: tamē idē illi factioſi regūt. dant admū q̄ iubet. innocētes circūueniunt: ſuos ad honorē extollūt. Nō facinus nō p̄p̄rū aut flagitiū obſtat: quo minus magiſtratus capiāt: quos cōmodū ē trahūt rapiunt. Poſtremo tanq; urbe capta libidine: ac licētia ſua pro legibus utunt. ac me qdē mediocriſ dolor auget: ſi uirtute præ uictoriā more ſuo p ſeruitiū exerceat. Sed hoīes iertiffimi: quoz oīs uis uirtuſque i lingua ſita ē. ſorte atque alterius ſecordia dominationē ablatam iſolētes agitant. Nam q̄ ſeditio aut diſſenſio ciuiliſ tot tam illuſtris familias ab ſtirpe euerit: aut quoz unq; uictoria animus tā p̄ceps tāq; immoderatus fuit. L. Sulla. cui oīa in uictoria lege belli licuerūt tamen ſi ſupplici hoſtium ptis ſuas muntri intellegebat tamē paucis interſectis cæteros beneficio q̄ metu retinere maluit. Ad herculē Catonē. L. Domitio cæterifque eiſdē factōis quadragita ſenatores: multi p̄te rea cum ſpe bōa adoleſcētis ſicuti hoſtiæ maſtari ſūt. Cum iterea iportuniſſima genera hoīum tot miſoz ciuiliſ ſanguine ſatari nequere. Nō orbi liberi: non parētes exacta ætate. Nō luſtus gemitus uiroz mulierum imānē eoz aīum inſlexit: q̄nī acerbitus in dies ma

le faciundo ac dicēdo dignitate alios alios ciuitate e uersam frēt. Nā qd ego de te dicā cūctus cōtumeliam ho
mīes ignauissimi uita sua commutare nolūt. neq; illi tāta uoluptati ē Tācti ī spantibus accidit dominatio
q̄to mōeroretua dignitas: qui optatius habēt ex tua calamitate piculū libertatis facere q̄p te. p. r. impium ma
ximū ex mago fieri. quo magis tibi ē atq; etiāio p̄ficiēdū ē qm̄ mō rē stabilis. communicā: mihi qdē
q̄ mēs suppetit elog non dubitabo. Ceterū tui erit igeni pbare quæ uera atq; utilia factu putes. In duas par
tes ego ciuitatē diuisa arbitror sicut maiorib⁹ accepi ī p̄res: & plebē ātea ī p̄ribus sūma autoritas erat ius mul
to maxima Inplāberitāq; sēpius in ciuitate secessio fuit Sempq; nobilitatis opes diminutæ sunt: & ius po
puli amplificandi: sed plebes eo libere agitabat q an illius potentia sup leges erat neq; diuitis aut supbia: sed
bona fama fatiscq; fortibus. Nobilis ignobilē āteibat: humilimus qsq; armis aut militia nullius honestæ rei
egēs satis sibi fatiscq; patriæ erat Sed ubi eos paulatī expulsos agris: iertia atq; ī opia: incertas domos hēre sub
egit cepere alienas opes petere: libertatē suā cū re. pu. uenale hēre ita paulatī populus q dñs erat cūctis gētibus
īperitabat dilapsus ē. & p̄ communi īpto priuati sibi qsq; seruitutē peperit Hæc igit̄ multitudo primū malis
morib⁹ ibuta dæinde ī artis uitasq; uariasq; dispalata nullo mō inter se congruēs pag: mihi qdē idonea uideē
ad capessendā temp. Ceterū additis nouis ciuib⁹ magna me spes tenet forte ut oēs expergiscā ad liberta
tem: quippe cū illis libertatis retinendæ tū his seruitutis amitendæ cura oriet̄: hos ego cenleo pmixtos cum
ueteribus nouo in colonis constituas. Ita & res militatis opulentior erit & plābs bonis negociis impedita
malum publicū facere desinet. Sed non inscius neq; imprudēs sum quo mea res agetur. quæ sēuitia quæq;
tēpestates hñminum nobilium futuræ sint. cum indignabūtur omnia funditus miseri antiquis ciuib⁹: hāc
seruitutem imponi regnum deniq; ex libera ciuitate futurum ubi unius munere multitudo ingens in ciuitatē
peruenerit. Equidem ego sic apud animum meum statuo malum facinus in se & mittere qui in comodo rei
pu. gratiā sibi concillet ubi bonū publicū etiam priuatim usu. est id uero dubitare aggredi secorditæ atq;
ignauitæ duco. M. Lubio druso semper consiliū fuit in tribunatu summa openiti pro nobilitate. neq; ullam
rem in principio agere intendit: nisi ille autores fuerant se homines factiosi. quibus dolus atque militia fide
cariore erat ubi intellexerunt per unū hominē maximū beneficium multis mortalibus dari: uidelicet & sibi
qsq; concius malo atq; infido animo esse de. M. Lubio druso iuxta ac se extimauerunt. Itaq; metu ne per tantā
gratiā solus rex potiretur: contra eam nisi sua & ipsius consilia distrubauerunt. quo tibi imperator matore
cure fideq; amici & multa p̄silia paranda sunt: hostē aduersum deprimere strenuo homini haud difficile
est: occulta pericula neque facere neque uitare bonis in p̄mptu est. Igitur ubi eos in ciuitatem aduxeris qm̄
quidem renouata plebs erit in ea re maxime animū exercito ut colatur boni mores concordia inter ueteres
& nouos coalescat: Sed multo maximū bonum patriæ ciuib⁹ tibi liberis: postremo humanæ gētī peperis
si studium pecuniæ: aut substuleis aut quo ad res referet mitueris: aliter neq; priuata res neq; publica neq; do
mi neque militiæ regi potest: nam ubi cupidō diuitiarum inuasit neque disciplina neque artes bonæ neque
ingeniū ullum satis pollet: quin animus magis aut minus mature postremo tamen succumbat. Sæpe tā au
diui qui reges quā ciuitates & nationes p̄ opulentiam magna impia amiserint: quæ p̄ uirtutē inopes cœpe
rant ideo aut mirandum ē. Nam ubi bonus deteriorum diuitiis magis clarum magisque accētū uidet primo
æstuat: multaque in pectore uoluit. Sed ubi gloria honorē magis in dies uirtutem opulētia uincit anim⁹ ad
uoluptatem a uero deficit: quippe gloria industria aliter: ubi eam dempseris: ipsa per se uirtus amata atque a
spera ē. Postremo ubi diuitiæ claræ habentur: tibi omnia bona uilia sunt. Fides. probitas pudor pudici
cia: Nam ad uirtutem una ardua uia ē. Ad pecuniam quæ cuique iubet nititur & malis & bonis rebus ea
creatur Ergo in primis auctoritatem pecuniæ demitto: neq; de capite neque de honore ex copiis quisquā
magis aut minus iudicauerit: si ut neque p̄tor: neque consul ex opulētia uerum ex dignitate creatur. sed de
magistratu facile populi iudicium: fit iudices a paucis probari regnum ē: ex pecunia legi inhonestum: quare
omnes primæ classis iudicare placet: sed numero plures quam iudicant neque rhodios neque alias ciuitates
unq̄ suorum iudiciorum pœnituit: ubi promiscue diues & pauper ut cuique fors tulit de maximis rebus iux
ta hac de minimis disceptat. sed magistratibus creandis haud mihi quidem absurde placet lex. quā. C. Grac
chus in tribunatu promulgauerat: ut ex confusis quinque classibus sorti cēturiæ nocarentur ita coequāt̄ di
gnitate pecunia uirtute n̄teire alius alium: properabit: nec ego magna remedia contra diuitias statuo nā per
inde omnes res laudantur atque appetuntur: earum rerum usus est malitia p̄m̄is exercetur. ubi ea dem
pseris: nemo omnitū gratuito malus ē. Cæterum auaritia bellua fera immanis itoleranda ē. quo intēdit op
pida agros sana atque domos uastat diuina eum humanis pmiscet: neque exercitus neque moenia obstant
quominus ut sua penetret. Fama pudicitia liberis patria atq; parentib⁹ cūctos mortalis spoliāt. Vex si pecu
niæ decus ademeris magna illa uis auaritiæ facile bonis moribus uinceē. atq; hæc ita sese habere tametsi oēs
æqui atq; iniq; memorāt: tñ tibi cum factione nobilitatis aut mediocriter certādū est. cuius si dolū caueris: a
lla omnia in p̄liat erūt: nā si uirtute satis ualere magis æmuli bonoz q̄ inuidi essent: q̄ desideria & incr
tia stupor eos atque torpedo inuasit: strepūt: obreāt: alienam famam bonam suū dedet̄ æstimant sed qd
ego plura q̄ si de ignotis memorem. M. Bibuli fortitudo atque animi uis in cōsulatū erupit hēs lingua magis
malus q̄ callidus ingenio. Quid ille audeat: cui cōsulatus maximū impiū maximo dedecori fuit. An. L. Do
mitiū magna uis ē: cuius nullū membz aflagito aut facinore uocat: lingua uana: manus cruentæ. Pedes su
gaces. q̄ honeste nominari nequeūt inhonestissimaz unius tamē. M. Catonis ingeniū uersutū: loquax Calidū
haud contēnoz parantur hæc disciplina græcorum. Sed uirtus uigilātia labor apud græcos nulla sunt: q̄ppe
q̄ domi libertatē suā p̄ inertā amiserunt. censes ne eoz p̄ceptis imperium haberi posse. Reliq; de factiōe

sunt interitissimi nobiles: in quibus sic ut Instituto præter bonū nomen nihil ē additamēti. L. Postumi. M. fa-
 uoni mihi uidentur q̄si magnæ nauis supuacanea honera esse: ubi salui puenire uisunt. Si quid aduersi co-
 hortū ē de illis potissimū iactura sit: quia præcii minimi sunt: nūc quoniam sic uti mihi uideor de plæbe re-
 nouata corrigendaq; satis differat. De senatu q̄ tibi agenda uidentur dicam. Postq̄ mihi ætas Ingeniumq; ado-
 leuit haud ferme armis atque equis corpus exercui: sed animum in litteris cogitauit: qd̄ nam firmiter erat ī la-
 boribus habui: atque ego in ea uita multa legendo atque audiendo ira comperi omnia regnæ Itē ciuitates &
 nationes usque eo. p̄spex̄ impium habuisse: dum apud eos uera consilia ualerunt: ubi cunq; gr̄a timor no-
 lupras ea corrumpe. Post paulo imminutæ opes: deinde adēptum impium postreō seruitus imposta ē. Egdē
 ego sic apud animum meum statuo cuicumque in sua ciuitate āplior illustriorque locus quā aliis ē et magnā
 curā esse rei. p. Nā cæteris salua urbe rātum modo libertas tuta est sidi diuitias decus honorē pererunt. Vbi
 paulum inclinata respu. agitari cœpit multipliciter animus curis atq; laboribus fatigatur aut gloria aut liber-
 tatem aut rem familiarem defensat: omnibus locis adem: festinat: quanto in secundis rebus florentior fu-
 it: t̄to in aduersis asperius magisque anxie agitrat. Igitur ubi plebs senatus sic ubi corpus animo obedit
 eiusque consulta exequitur patris consilio ualere decet: populo superuacanea est calliditas. Itaque maiores no-
 stri cum bellis asperimis premerentur equis: uiris pecunia amissa nunq̄ defessi sunt amari de imperio certare
 non inopia ærarii: non uis hostium: non aduersa res ingentem eoz; animum subegit. Qui quæ uirtute cer-
 perant simul cum anima retinerent: Atque ea magis fortibus consiliis quam bonis plis patrata s̄t. Quippe
 apud illos una resp. erat. Ei omnes consulebant: factio contra hostis parabatur. Corpus atq; ingenium pa-
 triæ non suæ quisque potentia exercitabat: at hoc tempore contra ea hoies nobiles: quoz; animos secordia
 atque ignavia inuasit. Ignari laboris hostium militiæ domi factione instructi per superbia cunctis gentib;
 moderant. Itaque patres quoz; consilia antea dubia respu. stabiliebatur oppressi ex aliena libidine huc atque
 illuc fluctuantes agitantur. interdum alia deinde alia decrenūt uti eoz; q̄ dñant̄ simulas arrogantia fert. Ita
 bonum malumq; publicum æstimant: q̄ si aut libertas æqua omnium: aut sententia obsecutor esset maior
 b; opib; resp. & min; potens nobilitas esset. Sed qm̄ coæquari gr̄a omnium difficile est: apper̄ cum illis ma-
 ior uirt; partam reliq̄rit gloriam dignitatem clientelas cætera multitudo pleraque iustitia sit. Sniās eoz; a
 metu libera ira occulto sibi q̄sque alterius potentia carior erit: libertas iuxta bonis & malis strenuis atq; igna-
 uis oprabilis ē. Verq; eam plerique metu deserunt. Stultissimi mortales q̄ incertamine dubium quorsum acci-
 dat: id per inertiam in se q̄si uicti recipiunt. Igit̄ duab; reb; confirmari posse senatum puto si numero auctos
 per tabellam sententiam ferat: Tabella obtēni erit: quo magis aīo libero facere audeat in multitudine & p̄si-
 dit plus & usus amplior est: Nam fere his tempestatibus alii iudiciis publicis: alii priuatis suis atque amico-
 rū negociis implicati haud sane reipu. cōsiliis ad fuerūt. Neq; eos magis ocupatio q̄ supba impla distinuere:
 Hoies nobiles cū paucis senatoris quos addita menta factionis habent: q̄cūq; libuit p̄bari: reprehendere: de-
 cernere: ea uti libido tulit fecere. Verq; ubi numero senatoroz; aucto p̄ tabellā sententiæ dicent. Ne illi superbi
 am suam d̄mittent: ubi illis obediendū erit: quibus antea crudelissime ipitabāt: Forsitā ipator pletis literis de-
 sineres quē numez; senatoroz; fieri placeat quoz; modos ī multa & uaria officia distribuāt. Iudicia quoniam
 priā classis mittēda putē: q̄ descriptio: qui numerus ī quoz; genere futurus sit. Ea mihi omnia generatū descri-
 bere haud difficile factū fuit. Sed prius laborādū uisū est de sūma cōsiliū: idq; tibi p̄bādū uerū ē si hoc itinere
 utid decreueris cætera ī promptu erūt. Volo ego consiliū meū prudēs maxie usui esse. Nā ubiq; tibi res p̄
 spe cederet: tibi mihi bōa fama euēiet. Sed me illa magis cupido exerceret: ut quocūq; mō q̄ primū resp. adiuuēt
 libertatē gloria cariorē habeo. Atq; ego te oro: hortorq; ne clarissimus iperator Gallia gēte subacta. p. R. su-
 mū atq; inuictū iperitū tabescere uetustate: ac per sūmā secordiā dilabi patiaris: p̄fecto si id accidat neq; tibi
 nox neq; dies curā animi sedauerit: qm̄ in somniis exercitus furibundus: atq; ea mēs alienata mēte feraris.
 Nāq; mihi puero constat omniū mortaliū uitā diuino numine. inuifire: neq; bonū neq; malū facinus cuiusq;
 pro nihilo habere. sed ex natura diuisa p̄mia bonos malosq; seq. Iterea forte ea tardius procedunt. suus cultq;
 animus ex consciētia spē p̄bet quodsi tecum patria atq; parētes possēt loqui. s. hęc tibi dicerent. O. Cæsar:
 Nos te genuimus fortissimi uiri in optima urbe decus præsidiumq; nobis hostibus terrorem: quæ multis
 laboribus & periculis cœperamus: ea tibi nascenti cum anima simul tardidimus patriam maximam in
 terris domū familiāq; ī patria clarissimā Præterea bonas artis: honestas diuitias: postremo oīa honestamē
 ta pacis: & præmia bellī p̄ iis amplissimis beneficiis nō flagitū are neq; malū facinus petimus: sed ut liber-
 tatē euersam restituas: quare pat̄a profecto: per gētis omnia fama uirtutis tuæ uolstabit. Nāq; hec tēpesta-
 te tamenī domi militiæq; præclara facinore ægisti: tamē gloria tua cū multis uiris fortibus æq̄libus ē: Si ue-
 ro urbē amplissimo noie & maxio ī perlo p̄pe iam ab occasu restitueris: quis te clarior quis maior in teris
 fuerit q̄ppe si morbo iā aut facto huic ipio secus accidat cui dubiū ē quin p̄ orbē terarū uastitas bella cædes
 orientur. Quod si tibi bona libido fuerit patriæ pacētib; gratificādi posteroq; tēpore Re. P. restira super
 oīs mortales gloria agitā tuaz; unius mors uita clarior erit. Nā uiuos interdū fortuna sæpe inuidia fatigat.
 Vbi aīa naturæ cessit dēptis obtrāctoribus ipsa si uirtus magisq; extollit: q̄ mihi utilissima factū uisa
 sunt quæ q̄ tibi usui fore crepidi q̄ paucissimis potui p̄scripsit: cæterū deos immortalū obtestor: ut quocūq;
 modo ages ea res tibi Reiq; P. prospere eueniat.

Finis.

▼ C. CRISPI. SALVSTII. VITA.

Qrispius Salustius genus ex amiterno Sapinorum ducit. C. Salustio patre genitus: ex liberalibus arti-
 bus in quibus educatus erat præter eruditionē nihil accepit oibus uoluptatibus turpissime im dultit: